



HET KONINKLIJK MAUSOLEUM VAN HERRNHAUSEN.

critische beschouwing levendig herinnerd aan de woorden van Stettins kerkhofdirecteur Hannig, toen hij ironisch in een lezing te Liegnitz vertelde:

„Als men in het lieve Duitse rijk een kerkhof moet aanleggen, dan neemt men eenvoudig een perceel akkerland, laat dit door den landmeter rechthoekig in rabatten verdeelen, zendt aan den distrikscheikundige een aardmonster en als men iets heel bijzonders wil doen, dan mag de stadstuinman eenige laanboomen langs de paden zetten. Als dan de waterleiding is aangelegd... is het kerkhof klaar”.

Een factor, en wel een van allergrootst primair belang, het uitgangspunt van allen practischen arbeid — de situatie — kan nu door de ontwikkeling van de verkeersmid- den gunstiger opgelost worden dan voorheen. Immers het is mogelijk thans de begraaf- plaatsen aan te leggen buiten het gebied der bouwspeculatie, waardoor de zoo noodige

ruimte verkregen kan worden. Want ruimte- bewerking moet er in groote mate zijn, wil men voldoen aan hoogere eischen van schoon- heid.

Is de waardige behandeling der graven, ondanks alle voorschriften en monopoliën toch het meest afhankelijk van de eigenaars, de omlijsting, het kerkhof in zijn geheele uitgestrektheid, kan door de slechtste graf- bebouwing niet in zijn opzet: wegeaanleg, beplanting, entree en kapel ontwricht wor- den, en daar de plaats der graven in den loop der tijden toch in verschillende handen over- gaat, zoo wordt eer verbetering gebracht in de grafteekenen zelf, dan dat de physionomie van de begraafplaats een andere wordt. Daarom is de eerste aanleg van het aller- grootste gewicht en dient men al wat naar banaliteit zweemt streng tegen te gaan. Zoo kan men bijv. de smakelooze stijve mo- zaik perken in de vormen van de Christelijke geloofsteekens: geloof, hoop en liefde ver-